Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Dnro K2025-26
7.10.2025

Lausuntopyyntönne: HE 89/2025 vp, kuulemistilaisuus 9.10.2025
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE PIENTEN RIITA-ASIOIDEN MENETTELYÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle pienten riita-asioiden menettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

YLEISET HUOMIOT

Suomen Asianajajat pitää tärkeänä yleisenä tavoitteena oikeuden saavutettavuuden parantamista. Tarve oikeudenkäyntimenettelyn kehittämiseen nopeammaksi ja edullisemmaksi ei kuitenkaan rajoitu vain pieniin riita-asioihin tai asuinhuoneiston vuokraa ja häätöä koskeviin asioihin.

Suomen Asianajajat korostaa, että siviiliprosessin kestoon ja oikeudenkäyntikuluihin liittyvät epäkohdat edellyttäisivät laajaa tuomioistuinlaitoksen resurssointiin ja prosessien tehostamiseen liittyvää arviointia, eikä vain toimenpiteitä yhden riitatyypin osalta. Tätä työtä tekee parhaillaan Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen eli niin sanottu oikeuslaitostyöryhmä.

Hallituksen esityksessä on kiinnitetty huomioita tuomioistuimen prosessinjohdon mahdollisuuksiin sekä sen vaikutuksiin oikeudenkäynnin kestoon. Pienten riita-asioiden menettelyn säätämisen monet tavoitteet olisivat saavutettavissa myös nykyisen oikeudenkäyntimenettelyn puitteissa prosessinjohdollisin keinoin. Tällaisia keinoja Suomen Asianajajat on esittänyt työtapareformin (https://asianajajat.fi/meista/mita-teemme/tyotapareformi/) muodossa.

Pienten riita-asioiden menettelyllä on tavoiteltu sitä, että asianosaiset voisivat itse hoitaa asiaansa. Tätä voidaan pienissä riita-asioissa pitää tavoittelemisen arvoisena ja se voi parantaa asianosaisten kokemusta oikeuden saatavuudesta. Menettely voi kuitenkin johtaa siihen, että pienen riita-asioiden menettelyssä käsiteltävät asia tulevat työllistämään asian ratkaisijaa enemmän kuin vastaavan asian käsitteleminen nykyisen oikeudenkäyntimenettelyn puitteissa.

Lähtökohtaisesti avustajan, asianajajan, julkisen oikeusavustajan tai luvan saaneen oikeudenkäyntiavustan, käyttäminen ja osallisuus prosessissa, nopeuttaa ja selkeyttää riita-asian käsittelyä. Se myös vähentää tuomioistuimen tarvetta ohjata asianosaisia prosessissa.

Pienten riita-asioiden menettely ei saa vaarantaa asianosaisen todellista mahdollisuutta käyttää oikeustieteellisen koulutuksen saanutta asiamiestä silloin, kun se on tarpeen, sen vuoksi, että riidan voittaneen asianosaisen vastattavaksi jäisivät riidan intressiin nähden liian suuret kulut. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että asia tulisi olla siirrettävissä tavanomaiseen, laajan riita-asian menettelyyn riittävän alhaisella kynnyksellä.

Pienten riita-asioiden menettely voi johtaa myös asiamäärien lisääntymiseen, mikä tahattomasti johtaisi siihen, että myös muiden riita-asioiden käsittelyajat pitenisivät entisestään.

Esitetty menettelyä on kokonaisuutena arvioiden tarkoituksenmukainen ja menettelyyn esitetyt kevennykset suhteessa laajojen riita-asioiden menettelyyn pääosin palvelevat hallituksen esityksen tavoitteita siinä asiaryhmässä, joka kuuluu menettelyn soveltamisalaan.

SÄÄDÖSKOHTAISET HUOMIOT

Soveltamisala (oikeudenkäymiskaari 6 a luku 2 §)

Pienten riita-asioiden käsittelyn soveltamisalaan kuuluisivat esitetyn mukaan riidat, joissa kantajan vaatimus vireillepanohetkellä on pääomaltaan enintään 10 000 euroa. Lähtökohtaisesti soveltamisalarajaa voidaan pitää selkeänä ja asianmukaisena. Tämä johtaa kuitenkin siihen, että pienriita-menettelyn soveltamisalaan kuuluvia riitoja voi päätyä tuomioistuimeen entistä enemmän.

Lähes 10 000 euron riitoja, joihin mahdollisesti liittyy jokin muu kuin rahamääräinen vaatimus, ei lähtökohtaisesti voida pitää sellaisina, joihin liittyvä oikeudenkäyntikynnys olisi nykyisellään poikkeuksellisen korkea.

Kynnys asian siirtämisessä laajan riita-asian menettelyyn tulee kuitenkin olla riittävän matala, jotta se ei tarjoa mahdollisuutta vastustaa perusteltuja vaatimuksia sellaisissa asioissa, joiden ajaminen kantajalle ilman avustajaa olisi kohtuutonta.

Suomen Asianajajat katsoo, että jos asianosainen on ottanut asiamiehekseen asianajajan ja tämä esittää asian siirtämistä laajan riita-asian menettelyyn, tulisi tällaiselle kannanotolle antaa huomattavaa merkitystä.

Haastehakemus ja vastaus (oikeudenkäymiskaari 6a luku 3 § ja 4 §)

Haastehakemuksen sisältöä koskevaa säännöstä, jonka mukaan vaatimuksen perusteena on esitettävä vain ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu, voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Sama koskee todistelun ilmoittamista koskevaa säännöstä ja sen tavoitetta ohjata kaiken todistelun ilmoittamiseen jo haastehakemuksen yhteydessä. Myös vastausta koskevia vastaavia säännöksiä voidaan pitää perusteltuina.

Säännösten vaikutus ilmoitettavien seikkojen osalta rajoittunee kuitenkin tilanteisiin, joissa asianosaisella avustajanaan oikeustieteellisen koulutuksen saanut asiamies. Sen sijaan asianosaiset eivät omaa asiaa hoitaessaan eivät välttämättä ymmärrä, mitä tarkoitetaan ilmaisulla ”vain ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu”, minkä vuoksi säännöksen ohjaava vaikutus voi jäädä rajalliseksi.

Oikeudenkäyntikulut (oikeudenkäymiskaaren 21 luku 8d §)

Ehdotetun 21 luvun 8 d §:n 1 momentin mukaan asiassa, joka on käsitelty pienten riita-asioiden menettelyssä, asianosainen voidaan velvoittaa korvaamaan vastapuolensa oikeudenkäyntikuluja käräjäoikeudessa enintään 500 eurolla tai, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, enintään 1 000 eurolla.

Esitettyjen korvausrajojen puitteissa asianosaisten mahdollisuudet käyttää avustajaa asiassa olisivat erittäin rajalliset. Hallituksen esityksessä viitattujen tutkimusten tutkimusajankohtien jälkeen oikeudellisten asiantuntijapalveluiden hinnat ovat nousseet. Lisäksi arvioitaessa sitä, mihin määrään oikeudellista apua asetetut rajat riittävät, tulisi huomioida palveluiden arvonlisäverollinen hinta.

Ottaen huomioon, että soveltamisalaan kuuluvat riidat, joiden intressi voi olla lähes 10 000 euroa ja niihin voi liittyä vielä lisäksi vaatimus esimerkiksi häädöstä, voidaan esitettyä enimmäiskorvausmäärää pitää riidan arvo ja merkitys asianoasisille huomioiden alhaisena.

Erityisen heikossa asemassa ovat sellaiset vuokranantajina toimivat yksityishenkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta ajaa henkilökohtaisesti asiaansa tuomioistuimessa.

Suomen asianajajat esittää, että enimmäiskorvausmääriä tulisi korottaa vähintään 600 euroon ja asioissa, joissa on toimitettu pääkäsittely, vähintään 1 200 euroon. Todettakoon, että näidenkin määrien puitteissa oikeudellisen asiantuntija-avun määrä jäisi vain muutamaan tuntiin.

Helsingissä 7. päivänä lokakuuta 2025

SUOMEN ASIANAJAJAT

Niko Jakobsson
Pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Miika Puisto, Espoo

Suomen Asianajajien lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 150 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu siviiliprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.